הלכה · משנה תורה · מפרשים · השגות הראב״ד · ספר הפלאה

השגות הראב"ד על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

השגות הראב"ד על משנה תורה, הלכות ערכים וחרמין

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/השגות-הראבד-על-משנה-תורה-הלכות-ערכים-וחרמין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ו 5
הלכה כא 5
פרק ב 5
הלכה יב 5
פרק ג 6
הלכה ו 6
הלכה ט 6
פרק ד 6
הלכה ח 6
הלכה יד 6
הלכה טו 7
הלכה יז 7
הלכה כ 7
הלכה כב 7
הלכה כה 7
פרק ה 7
הלכה א 7
הלכה ח 8
הלכה יב 8
הלכה יז 8
פרק ו 8
הלכה יז 8
הלכה לג 8
פרק ז 9
הלכה יד 9
הלכה טו 9
הלכה טז 9
הלכה יט 9
פרק ח 9
הלכה ד 9

הלכה ה 10
הלכה ח 10
הלכה יא 10

פרק א

הלכה ו

העכו"ם נערך אבל לא מעריך. א"א פוסק כר"מ ור' יהודה חולק ואמר מעריך אבל לא נערך וקי"ל כר"י ואפשר משום דאמר רבה הלכתא כר"מ מסתבר וכו' ולא מיחוור דלא מידחיא הלכתא פסיקא במסתברא ור"מ ור"י הלכתא פסיקא היא כר' יהודה:

הלכה כא

האומר ערכי עלי ומת קודם שעמד בדין. א"א עמידה בדין שהוזכרה בגמ' על זה לא באו לה מדרך העמדה והערכה האמורה בכאן שהרי ראוי היה בשעת הנדר להעמדה והערכה ולמעוטי גוסס ויוצא ליהרג שאינן ראויין בשעת הנדר והכי איתא בסיפרי אבל הוזכרה שם לחיוב היורשים מפני שהוא מלוה על פה והשתא דקיימא לן מלוה על פה גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא לא אצטרכינן לעמידה בדין לא לעורך ולא לנערך. מי חכם ויבן אלה:

פרק ב

הלכה יב

שתי לשכות היו במקדש וכו'. א"א לשון התוספתא חומר בקדשי מזבח מקדשי בדק הבית קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בדק הבית ואין קדשי בדק הבית מוציאים את הראוי להם לקדשי מזבח כך הוא מתוקן בשקלים ירושלמי ובתוספתא היא להפך ומ"מ אין הסברא נותנת כפירושו ואם כפירושו היה צ"ל קדשי מזבח מוציאין את הצריך להם מקדשי בדק הבית ועוד תנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה ואם כפירושו הרי משנין אבל עיקר התוספתא לא דברה אלא על נדבת הכלים המוטלין בלשכה שהלשכה הזו עשויה לצורך זה וזה ואם היה שם כל הראוי למזבח והוצרכו לו מוציאין אותו משם למזבח א"נ להעדפה אבל אין מוציאין מלשכת בדק הבית למזבח כלי הצריך לו ולשכת בדק הבית אחרת היתה שם וכן לשכת התרומה וזאת הלשכה היתה היא מיוחדת לכלים וקורא אותה כאן קדשי בדה"ב מפני שרובה היתה לבה"ב:

פרק ג

הלכה ו

עשיר שאמר ערכי וכו' הרי העני חייב בערך עשיר. א"א זו כרבי וחכמים חולקין עליו ואומרין שאינו נותן אלא ערך עני:

הלכה ט

וכן האומר דמי עלי וכו' הרי פירשו. א"א לא מן השם הוא זה אלא לפי שהערכים הם כעין קנס כשלשים של עבד חסה התורה עליו שידון בהשג יד אבל בדמים אין קנס וגזרת הכתוב הוא ואם מך הוא:

פרק ד

הלכה ח

נשאר בינו ובין היובל שנה וחדשים אם רצה הגזבר לחשוב החדשים. א"א אמת הוא שכך כתוב בספרים ומניין שאם רצה ההקדש לעשות חדשים שנה עושה והיכי דמי כגון דאקדשה בפלגו דארבעין ותמני ת"ל וחשב לו מכל מקום. ואומר אני שזה הפירוש לא היה מעיקר הגמרא דאי אקדשה בפלגו דארבעין ותמני הלא אין שתי שנים לפני היובל וכבר אמר שאינו גואל בגרעון פחות משתי שנים לפני היובל וא"כ למה יעשה לו הכהן מחדשים שנה ויתן ב' שקלים וב' פונדיונין הלא טוב לו להקדש שלא יעשה ויחשבו לשנה ומחצה ויתן נ' שקל שלימות שהרי אין ב' שנים שלימות לפני היובל והיה לו לומר דאקדשה בפלגו דארבעין ושבע (וישלם ג' סלעים וג' פונדיונין). ונראה לי טעות מפורש היה ואפשר שכך ר"ל שאם רצה הקדש לעשות חדשים משנת מ"ח כאילו חסרה כל שנת מ"ח והרי אין גואלין לפני היובל בגירוע פחות מב' שנים ואין כאן אלא שנה אחת וכן עיקר. ועוד לשון הברייתא עצמה קשה לי ומניין שאם רצה הקדש לעשות חדש שנה עושה וכי ברצון הגזבר הדבר תלוי ואולי נאמר כן משום דכתיב וחשב לו הכהן ולא כתוב ונתן על פי השנים אלא בחשבון הכהן הדבר תלוי ולפי מה שיראה שבח ההקדש יעלה (את) פדיונו ובתורת כהנים דורש מדרש זה מדכתיב עד שנת היובל שלא יכנס ביובל כלום:

הלכה יד

נמדדין בפני עצמן ומחשבין להם מה שראוי להם. א"א איני יודע מה הן בפני עצמן שהרי נמדדין עמה לפי הגמרא:

הלכה טו

ומחשבין האילנות בשוייהן והקרקע מודדין. א"א אינו כן אלא שהן נפדין על גבי השדה ואע"ג דאמר רב הונא הכי בערכין שמעתיה דרב פפא דהוא בתרא מחזיא דלא ס"ל הכי דוק ותשכח:

הלכה יז

כל שלשה אילנות. א"א זה אינו מחוור. עכ"ל:

הלכה כ

גאלה המקדיש קודם שיגיע היובל הרי זו חוזרת לבעליה. א"א לא ידעתי מאי חוזרת והרי היא תחת ידו:

המקדיש וגאלה מידן חוזרת לו לעולם. א"א תמה אני על זה והרי המשנה אמרה גאלה אחר או אחד מן הקרובים וגאלה מידו יוצאה לכהנים ביובל הנה שאפילו גאלוה הבעלים מיד האחר קודם שיגיע היובל כשיגיע היובל יוצאה לכהנים. אחר כן בדקתי בנוסחאות ומצאתים מתחלפות ומצאתי נוסחא כדבריו:

הלכה כב

האשה שהקדישה שדה אחוזתה וכו' לפיכך קדמה האשה. א"א מסתברא שהאשה יותר מוחזקת מפני שיד הבעל כיד האשה בכל נכסיה ועדיפא נמי מידה וכיון שהשדה תחת יד הבעל הרי הוא זוכה לעצמו בה בשביל פירותיו:

הלכה כה

המקדיש את האילנות והגיע היובל. א"א וזו היא שמעתא דרב פפא שכתבתי למעלה ומתחזי בגמרא דבחד אילן קאמר דמסתמא לית ליה קרקע אא"כ בא מחמת טענה (והחזיק) ומשום הכי פודה אותה בשוייה הא אית ליה ארעא פודהו אגב ארעא והכי איתא בגמרא התם:

פרק ה

הלכה א

במה דברים אמורים בזמן שמצות יובל נוהגת. א"א לא מצאתי שום הפרש בין זה לזה שהרי מצות גאולת אדון כתובה היא בתורה והיא בשעת היובל ועוד מפני רבוי החומש שהוא בכל זמן וכשדברה המשנה בשעה שהיובל נוהג לא מפני שיש הפרש להקדימתו לא למצוה ולא לכוף אלא מפני שאר דברים האמורים במשנה:

הלכה ח

הקדיש נכסיו סתם וכו' אם נפל בו מום. א"א לא ידעתי היאך מספיק זה הטעם לסברתו והלא בכל מקום נפדין הן ואם במקדיש נכסיו סתם סובר כר' אליעזר כמ"ש למעלה אין זה הטעם מספיק למה לא יפלו הדמים לבדק הבית. ואני אומר דר' אליעזר ששנה זו המשנה ס"ל כר' יהושע דאמר הכל קרב עולה ואפי' דמי הנקבות ומשום הכי דמים אלו יקרבו עולות. וא"ת עופות למה לא יקרבו עצמן עולות משום דכתיב בבקר לא עופות והכי איתא בשקלים ירושלמי:

הלכה יב

אבל אם הקדיש שחוטה וכו' תפדה. א"א אפילו למזבח ואפילו הקדישם חיים למזבח ומתו אם היו בעלי מומין מתחלתן יפדו:

הלכה יז

וכן האומר ראש עבד זה רואין כמה ישוה אותו עבד. א"א כאשר עיינתי בדבריו לא מצאתי בהם טעם וכי מה ישוה אדם כאשר יוסר ראשו ואפי' לכלבים אינו ראוי שהרי איסור הנאה הוא ואם תאמר לפי מעלתו זה כנגד כל גופו והרי זה נדון בכבודו למזבח וא"כ שותף שלו היאך הוא והוא סבור שמה שאמר ראש עבד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו שיתן דמי ראשו להקדש ואני איני אומר כן אלא סתם שותפין מחצה למחצה ושמין את דמיו ונותן מחצה למזבח או אם יעשה מלאכה חצי שכרו למזבח:

פרק ו

הלכה יז

וכל המקדיש עבדו ושפחתו וכו' רשאין ליקח דמיהן. א"א זה דלא כרבי דאמר אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכר לו דקסבר כסף גומר בו וקי"ל כותיה:

הלכה לג

ראיה לדבר זה מה שאמר יעקב אבינו וכל אשר תתן לי והרי האומר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר. א"א הראיה מיעקב ראיה היא אבל זו של נזיר אינה כלום שהרי בידו היא ועוד כי לא ידע מתי יפטר והרי הוא כאילו אמר הריני נזיר מיד:

פרק ז

הלכה יד

המקדיש כל נכסיו והיתה עליו וכו' מפקיע השעבוד. א"א איני סובר שהקדש זה מפקיע מידי השעבוד שהרי הפדיון אינו אלא כל דהו משום דרבי אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון ומשום הכי תנא במתני' הפודה פודה פירוש לישנא קלילא ואינו מפקיע אלא קדושת הגוף כגון הקדש קונמות או תפיסת המת כדאיתא בכתובות וביבמות:

הלכה טו

הא למה זה דומה וכו'. א"א ומנין לו שאם מכר הלוקח ראשון לאחר שהיא טורפת מן השני ומה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו ועוד דאמר לה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרא קמא ואין זה דומה למה שאמרו במשנה ובגמרא:

הלכה טז

אלא פודין אותה סתם שאם התנו ליתן אינה נפדית כלל. א"א איני מבין דבריו אבל פירוש הענין אני סובר לרבן גמליאל אם היה חובו יותר מדמי ההקדש אינו צריך לפדותו שאין ההקדש חל עליו אבל אם הוא כנגד חובו מוסיף דינר ופודהו שמא יש בה מותר שא"א לכוין ורבנן סברי לעולם צריך לפדות עד שיהא החוב פי שנים על דמי ההקדש וטעמייהו דרבנן לפי שאין אונאה לקרקעות עד כפלים הלכך אם הקדיש במנה אע"פ שחובו מאתים חסר דינר ההקדש חל עליו עד מאתים:

הלכה יט

במה דברים אמורים בבריא וכו'. א"א ואפילו אחר שהקדיש שבשעה שהקדיש כל אדם נאמן ומ"ש בסוף ואם אחר שהקדיש אמר תנו לא נתברר אצלי:

נשבע וגובה מן הפודה לא מן ההקדש. א"א אם מנה פקדון הוא אינו צריך פדיון:

פרק ח

הלכה ד

במה דברים אמורים בשחזרו זה וכו' וממשכנים אותו מנכסי שני בשבע. א"א אע"פ (שאמרו) שהם משלשין ביניהם לפי הגמרא אין נראה כפירושו דהא אקשינן עליה דרב חסדא חזר בו של ארבעים ממשכנין אותו עד עשר ואמאי ליתיב בן חמשים בהדיה ואם כפירושו שמשוין ביניהם הממעיט למרבה אמאי מקשינן ליתיב בר חמשין בהדיה והלא שוין הן זה בעשר וזה בעשר אלא משלשין ביניהם שמשוין את המרבה לממעיט

והמרבה שחזר בו נותן חלק בחזרת הממעיט מחצה והטעם שגם הוא כשאמר חמשים הארבעים בכללן נמצאו שניהם חוזרין בעשר שהוסיפו על בן שלשים לפיכך בן חמשים ובן ארבעים משלימין אותן העשר וכן כל פחת שיהיה שם המרבה משלים עד הממעיט אבל לא הממעיט עד המרבה:

הלכה ה

ואם הוסיפו הבעלים עד עשרים ואחת. א"א זה הדרך כמה הוא זר בעיני ורחוק מדעתי וזו הפרוטה מה טיבה אם הבעלים משוין בקרן עם הזרים שגם הם מוסיפים דינר תוספת הפרוטה יתירה מה צורך הרי הוא שוה עמהן בקרן וחומש מן החומש הרי חשבון המשנה כדין ומה צורך עוד לתוספת פרוטה ולא אמרו הגמרא זו התוספת של פרוטה אלא על הסוף אמר אחד בעשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים ועל זה הקשו בגמרא ולימא אתא גברא בחריקין פירוש זה שאמר בעשרים וחמש דינר בא במקומי בשלמא בהנך אחרים כיון דבצרי מיניה אמרינן ליה הב מאי דאמרי אינהו ואוסיף חומש על דבורך אלא השתא דאיכא האיך לימא להו בא זה במקומי וקחו ממני עשרים וחמש סלעים ושני ליה דאמור בעלים עשרים סלעים ופרוטה וכי אמר האיך עשרים וחמש בצר ליה פרוטה וחומשא ממה דאמור בעלים מש"ה אמרינן ליה הב קרנא כדאמר האיך ואוסיף חומשא על דבורך דהוי שלשים ופרוטה וחומשא וכיון דלא הוי דינר לא דק:

הלכה ח

ואם היו מעות או כלי מתכות יוליכם לים המלח או לים הגדול כדי לאבדן. א"א כשאינו רוצה לפדותן אבל אם ירצה לפדותם יפדה אותם בפרוטה ויוליך פדיונם לים המלח:

הלכה יא

שאין שדה חרמים נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג. כתב הראב"ד ז"ל א"א יש מי שסובר מה שאמר אין שדה חרמים נוהג וכו' לומר שלא יהא לכהן אלא לשמים. ויש מקצת ראיה שאמר בנדרים אין אנשי הגליל מכירין בחרמי כהנים וכיון שהחרמים ניתנין לאנשי משמר ועכשיו אין משמר לא נתכוון זה אלא לשמים: